Regionala utvecklingsdirektörens rapport 2019-09-30

GÄLLER FÖR VERKSAMHET
Region Norrbotten
PUBLICERINGSDATUM
2019-09-30
DOKUMENT-ID
ARBGRP755-1764494651-216
ANSVARIG
Anna Lindberg
VERSION
2.0
UPPRÄTTAD AV
Sara Engström

Innehållsförteckning

Aktuella händelser 3
Elektrifiering av tågbana i Finland 3
Ny seminarieserie på Stockholmskontoret 4
Information från verksamheten 4
Pendeltågtrafik mellan Boden och Luleå 4
Bredbandskoordinatorns betydelse efter år 2020 3
Konstmuseet i Norr 5
Statens Kulturråd stödjer regionala kulturprojekt 5
Avslut och summering kulturarvsprojektet Min berättelse 6
Arkeologiska händelser under Kulturarvsåret 2019 6
Programmeringsarbetet EU 2021-2027 7
Europeiska socialfonden (ESF+) 7
Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) 8
Interreg 8
Riksrevisionen granskar Strukturfond-partnerskapet (SFP) 7

Aktuella händelser

Elektrifiering av tågbana i Finland

I den finska regeringsförklaringen som antogs i början av sommaren fastslogs att banavsnittet Kemi–Laurila–Haparanda ska elektrifieras. I finska statens budgetproposition uppgår kostnaden för detta till 10 miljoner euro. Elektrifieringen öppnar en förbindelse för gods- och persontrafiken via norra Sverige till Europa och Ishavet. Järnvägsförbindelsen möjliggör en ny transportrutt, betjänar industrin och ger potential också för gränsöverskridande passagerartrafik.

Framtida insatser för bredbandsstöd

Regeringen har gett Post- och telestyrelsen (PTS) i uppdrag att främja utbyggnaden av snabbt bredband och inom ramen för detta konkretisera hur framtida stödinsatser skulle kunna utformas på ett effektivt sätt. Stöd till bredbandsutbyggnad finns idag inom landsbygdsprogrammet och regionalfonden som hanteras av Jordbruksverket och länsstyrelserna respektive av Tillväxtverket.

Utgångspunkterna för uppdraget är en promemoria som PTS tog fram på uppdrag av regeringen 2017. Där identifierades att utbyggnaden av bredband har kommit till ett sådant skede att det blir svårt att åstadkomma en effektiv utbyggnad i kvarvarande områden genom en fördelning som huvudsakligen styrs av ansökningar, i en s.k. nerifrån och upp-modell. PTS föreslog därför en modell med högre grad strategisk styrning, i en uppifrån och ned-modell. För att åstadkomma en effektiv resursanvändning föreslogs också att det borde vara möjligt att påverka var stödmedel fördelas genom kartläggning och prioriteringar på regional nivå samt att ett framtida stöd bör ersätta de nuvarande stöden i landsbygdsprogrammet och regionalfonden.

Uppdraget ska rapporteras i januari 2020 och det pågår ett intensivt utredningsarbete under hösten. Dialogen med olika aktörer, såväl nätägare som myndigheter och andra organisationer, är en central del av utredningsarbetet. PTS är därför glada över tillfället att besöka tjänstemannaforum för att informera och ta med inspel till PTS fortsatta arbete.

I nuläget är det i första hand länsstyrelserna som har i uppdrag att arbeta med statligt stöd till bredbandsutbyggnad regionalt. PTS har också i uppdrag att leda en samverkansgrupp för alla länsstyrelser med fokus på stödgivningsfrågor, informationsspridning och kompetensutveckling. Regionalt finns även de regionala bredbandskoordinatorerna, vars verksamhet samordnas av ett sekretariat inom Bredbandsforums kansli.

Sverige är ett av de länder som har kommit längst i bredbandsutbyggnaden i världen. Utmaningen för bredbandsutbyggnad är dock större på landsbygden på grund av att de längsta och mest avlägsna anslutningarna är de mest kostsamma. Samtidigt är det landsbygden som har mest att vinna. Vi går mot en samhällsutveckling där tillgång till bredband är avgörande för att få tillgång

till framtidens vårdtjänster, smarta hemlösningar, kunna upprätthålla sociala kontakter med vänner, familj och kollegor, möjlighet till kompetensutveckling och utbildning. Snabbt bredband är också helt avgörande för att kunna utveckla och få del av den framtida offentliga servicen.

De nationella bredbandsmålen sträcker sig fram till 2025 så även digitaliseringsmålen. Regeringens finansiering av bredbandskoordinatorerna och digitaliseringskoordinatorerna sträcker sig till december 2020. Bredbandskoordinatorernas uppdrag är att verka för övergripande samordning, samverkan och samarbete i länets bredbandsarbete. Bredbandskoordinatorn ska fungera som en kontaktpunkt i bredbandsfrågor i länet för såväl offentliga som privata aktörer samt främja länsöverskridande samarbete i dessa frågor.

Information från verksamheten

Ny seminarieserie på Stockholmskontoret

Norrbotten Presenterar är en seminarieserie på Stockholmskontoret för tillväxt- och utvecklingsfrågor som startade i september 2019. Syftet är att synliggöra Norrbottens styrkor och resurser samt öka kunskapen om länets förutsättningar för beslutsfattare och nyckelpersoner i Stockholm. Det långsiktiga målet är att Region Norrbotten får genomslag för sin påverkan i nationella beslutsprocesser som är avgörande för länets utveckling. Vid premiären av seminarieserien presenterade forskare från Luleå tekniska universitet två studier ur rapportserien Regional förnyelse som handlar om kompetensförsörjning och tillväxtförutsättningar för Norrbottens näringsliv.

Pendeltågstrafik mellan Boden och Luleå

På sträckan Boden – Luleå går det idag sex dubbelturer varje vardag (tre turer från Boden och tre turer från Luleå), därutöver går det fem dubbelturer som är kopplade till Umeå- och Kirunatågen.

Morgonturen klockan 07.16 från Boden till Luleå är den tur som har flest resenärer. I början av september var det ca 40 resenärer per dag, flest resenärer kliver av vid Luleå centralstation. Därefter är det eftermiddagsturerna klockan 15.55 och 16.29 från Luleå till Boden (Kirunatåget) som har flest resenärer. Flest pendlare är det från Boden mot Luleå. Många pendlare vill resa med tåg från Boden till Sunderby sjukhus. Det pågår därför arbete med att försöka anpassa tågtiderna till de som arbetar vid Sunderby sjukhus. Det finns önskemål om spårtid klockan 06.20 (nu är närmaste tiden klockan 05.56 från Boden). Det är dock många som vill ha spårtider på morgonen och det kan vara så att godståg, av olika anledningar, prioriteras framför persontåg.

Med Pendlarkortet är det möjligt att resa fritt under 30 dagar mellan Boden och Luleå, både med Norrtåg, Länstrafikens bussar och lokaltrafikens bussar i Boden och Luleå. Kortet är inte kopplat till en person utan kan även användas av andra, men inte på samma resa.

Eftersom pendeltåget på sträckan Boden – Luleå är nystartat är det viktigt att ha information om vilka turer som resenären väljer och varför dessa inte väljer andra turer för att i möjligaste mån kunna anpassa trafiken. Regionala kollektivtrafikmyndigheten måste också anpassa länstrafikbussarna så att de inte går parallellt med tåget. Snart börjar väg 97 mellan Sunderby sjukhus och Sävast att byggas om till en 2+1 väg och detta kommer att innebära sänkt hastighet på sträckan, vilket bör gynna tågtrafiken.

Konstmuseet i Norr

Konstmuseet i Norr drivs som ett kommunalförbund med en direktion där de båda medlemmarna Region Norrbotten och Kiruna kommun ingår och ansvarar för verksamheten. Under sommarstängningen har för verksamheten nödvändiga lokaljusteringar genomförts gällande framförallt ny beläggning på väggarna. Detta för att möjliggöra upphängning av konst, ommålning av tak och arbete för motverkan av vattenläckage. Den 17 augusti invigdes *Övergångar* som är en del av museets länsövergripande närvaro och som utgörs av ett klot som genom naturens krafter följer Torneälvens väg mot Bottenviken. Den 5 september invigdes också den nya utställningen *En vacker utställning* som undersöker förhållandet mellan det vackra och fula i modern konst. Direktionen arbetar aktivt tillsammans med museiledningen för omhändertagande av de arbetsmiljöfrågor som lyfts under året.

Statens Kulturråd stödjer regionala kulturprojekt

Statens Kulturråd fördelar årligen medel till utvecklingsbidrag till regional kulturverksamhet. Bidraget ska stödja regionala aktörer i tidsbegränsade projekt och ge ökade möjligheter till regionala prioriteringar och variationer runt om i Sverige.

I årets ansökningsomgång beviljades Norrbotten, i stark nationell konkurens, medel till ett flertal projekt:

- Regionbibliotek Norrbotten: 800 tkr för Polarbibblo (år 1 av 3).
- Resurscentrum för konst: projekten Formstark Norrbotten 400 tkr (år 1 av 2) och Swedish Lapland AiR 200 tkr (år 3 av 3).
- Havremagasinet: konstpedagogiska projektet Zoom 500 tkr (år 1 av 3).
- Dans i Nord: 400 tkr för Dansresidens (år 2 av 3).
- Dansinitiativet: Danceartists in Barents 400 tkr (år 2 av 3)
- Giron Sami Teahter: 400tkr för Samisk nationalscen (år 3 av 3).

Andra projekt med regional koppling som beviljades medel är: Jämställt Storband för utveckling av ett nationellt centrum för musikaltalanger, Nätverk för kunskap av museer i norr via Länsmuseet Västernorrland samt Etablering av samiskt kultur och resurscentrum via Storumans kommun.

Avslut och summering kulturarvsprojektet Min berättelse

Det ettåriga projektet *Min berättelse* avslutades i juni 2019. Resurscentrum för litteratur var projektägare och samarbetsparter var Regionbiblioteket och folkbiblioteken i Norrbotten. Projektet skulle bidra till att tillgängliggöra nationella minoriteter och urfolks kulturarv med fokus på de nationella minoritets- och urfolksspråken (samiska, finska och meänkieli) som har förvaltningsområde i Norrbotten. Projektet innehöll en fysisk och en digital utställning om nationella minoriteters och urfolks litterära och berättade kulturarv. Utställningen har visats i Norrbottens samtliga kommuner, på totalt 37 bibliotek och bokbussar, under våren 2019. Den digitala utställningen finns kvar under hela Kulturarvsåret 2019 på bibblo.se/minberättelse.

I anslutning till de fysiska utställningarna har litterära programpunkter arrangerats, till exempel författarframträdanden, berättande, poesiläsning, musik och jojk. Syftet var att med berättelsen i fokus främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas. En utgångspunkt var att lyfta deltagarnas egna berättelser kopplade till språk, litteratur och kulturarv och många ville dela med sig av sina tankar och upplevelser. Intrycket efter projektets avslut är ett fortsatt behov av att synliggöra litteratur och berättande med koppling till urfolk och de nationella minoriteterna samt att skapa mötesplatser för samtal och deltagande kring temat.

Arkeologiska händelser under Kulturarvsåret 2019

Vid Norrbottens museum har temaåret Kulturarv 2019 yttrat sig i en mängd aktiviteter. Några av de särskilt prioriterade insatserna har kretsat kring Vivungi utanför Kiruna och Selholmen utanför Älvsbyn.

Vivungi är en av två platser i Norrbotten där spår efter Norrbottens hittills äldsta järnframställning hittats. Norrbottens museum valde i år att genomföra ett arkeologiskt försök att framställa järn enligt samma metoder som för drygt 2000 år sedan. Planering av försöket påbörjades 2018 och försöket genomfördes på Arkeologidagen i augusti 2019. I samband med detta hölls föredrag om forskningssamarbetet som ligger till grund för försöket och museets årsbok som i år har tema arkeologi, lanserades.

Sedan 100 år har högar som återfinns på den lilla ön Selholmen utanför Älvsbyn varit omtalade som gravhögar. Samtidigt har vissa hävdat att de är naturformationer. I år ville Norrbottens museum utreda hur det ligger till. Ett antal olika undersökningar har genomförts, till exempel markradar och andra geofysiska undersökningar som gör att arkeologer kan se genom marken och fånga upp om det finns tänkbara inre konstruktioner i högarna. Även provborrning har genomförts och under september kommer högarna att undersökas arkeologiskt. Preliminärt är indikationen att det är naturformationer men utgrävningarna i september kommer att ge ett definitivt resultat.

Riksrevisionen granskar Strukturfond-partnerskapet (SFP)

Riksrevisionen gör en granskning av Strukturfondspartnerskapen. Slutdatum för revisionens rapport är månadsskiftet mars/april 2020. Detta sammanfaller med datum för inlämning av förslag till nytt nationellt ESF-program. Det kommer att genomföras intervjuer med SFP:s ordförande och huvudsekreterare samt med programansvariga. Intervjuer i regionerna kommer att inledas inom kort, med start i Östra Mellansverige.

Programmeringsarbetet EU 2021-2027

Utformningen av den framtida sammanhållningspolitiken diskuteras på EU-nivå, på nationell och regional nivå. Arbete och dialoger inför kommande programperiod för EU har initierats och dialogmöten har inletts, bland annat inom Europeiska socialfonden (ESF) med ett dialogmöte med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), ESF-rådet och Tillväxtverket samt företrädare för regionerna. Att delta i skrivandet av de regionala strukturfondsprogrammen är en del i det regionala utvecklingsansvaret. Detta innebär att de regionalt utvecklingsansvariga måste avsätta resurser för arbetet. Skrivande av de regionala- och det nationella programmet beräknas starta i början av 2020.

Europeiska socialfonden (ESF+)

Det svenska ESF-rådet ansvarar för skrivandet av det nya nationella socialfondsprogrammet ESF+. Uppdraget från regeringen är inte helt nytt utan liknar föregående programperiod. Det som kanske kommer att diskuteras och tolkas vidare är ”Kostnadseffektiva insatser där behoven är som störst”. I övrigt tittar ESF-rådet på EU-kommissionens förslag till förordningar.

Tidplan för programmering:

1. Omvärldsanalys med preliminära prioriteringar ska överlämnas 1 oktober 2019.
2. Förslag till nationellt program 1 april 2020.
3. Förbereda de regionala handlingsplanerna. Detta ser olika ut i de olika regionerna, men samverkan ska ske med regionala aktörer. De regionala handlingsplanerna ska bygga på det nationella programmet.

Innevarande programperiod baserades på en socioekonomisk analys i respektive programområde till grund för ERUF och ESF. Det är oklart hur denna typ av underlag från regionerna ska begäras in och hanteras.

De fyra nordligaste länen har en särskild tilldelning av medel för nordliga glesbefolkade regioner (cirka 400 mkr). Det har tidigare programperioder bara avsett den europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF), nu inkluderas även europeiska socialfonden. En dialog har inletts med de fyra nordligaste länens regionalt utvecklingsansvariga och Strukturfondspartnerskapen för övre- och mellersta Norrland. Regionerna betonar vikten av regionala perspektiv och lokalt anpassade lösningar i specifika insatsområden för de

norra regionerna vid genomförandet av ESF+ och kopplingar till de behov och utmaningar som beskrivs i de regionala strategierna.

Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF)

Tillväxtverket (TVV) hanterar uppdraget kring kommande programperiod. Det faktum att Landsbygdsprogrammet inte längre finns inom sammanhållningspolitiken skapar svårigheter till fondsamordning som behöver åtgärdas.

Med erfarenhet av tidigare programmeringsuppdrag lyfter TVV att det behövs mer tid än i föregående programperiod för att ta fram och förankra nya program. Det behövs också en genomtänkt och tydlig ansvarsfördelning mellan involverade aktörer. TVV vill hålla ihop en övergripande process för att stödja programskrivarna i programområdena. Särskilt, analys, innehåll och prioriteringar måste ha regional utgångspunkt. Andra delar, exempelvis programlogik, stöd kring smart specialisering med mera skulle kunna hamna på TVV. Enligt EU:s förordningar finns vissa kriterier för vad ett operativt program ska innehålla. Arbetet med resultatindikatorer drivs just nu av EU-kommissionen och där TVV deltar i arbetsgrupp.

Under perioden fram till december 2019 tas ett förslag fram till programteori för europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF). Utgångspunkten är den verksamhet som idag bedrivs inom ramen för de åtta regionala och det nationella regionalfondsprogrammet. Processen ska generera ett bättre arbetssätt med ERUF nästa programperiod och säkerställa delaktighet bland de aktörer som ansvarar för utformning och genomförande av ERUF:sinsatser i Sverige. Processen ska skapa samsyn och ett gemensamt språk, förbättrad styrning, förståelse för olika perspektiv, gemensamt lärande, förankring och ägarskap samt engagemang.

Interreg Sverige - Norge

Dialoger rörande Interregprogrammen har påbörjats. En workshop för Interreg Nord/Botnia-Atlantica hölls den 6 september 2019. Syftet med mötet var utbyte av erfarenheter för ett förbättrat samarbete.

Under de perioder som Sverige har haft program inom Interreg har de fått ökad budget och programområdena har ofta utökats. Det verkar som om land- och maritima gränser fortsatt kommer att finnas i framtiden. Detta innebär att dessa behöver ses över då det finns flera överlappande program. Under pågående programperiod har Norge minskat sin finansiering.

Näringsdepartementet har signalerat att det kan behöva minskas på antalet program, men ännu finns inga sådana beslut. Departementet hoppas på beslut gällande budget och geografi för programmen vid årsskiftet 2019/2020.